

ФОРМУВАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІО ПРОЕКТНОГО УПРАВЛІННЯ РАЦІОНАЛЬНИМ ВИКОРИСТАННЯМ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Реалізація моделі сталого розвитку у сфері природокористування потребує вирішення основних питань, пов'язаних із формуванням сучасної високоефективної інституціональної, фінансової та виробничої інфраструктури управління природними ресурсами. Досягнення збалансованого розвитку еколого-економічних процесів можливе завдяки впровадженню інноваційних управлінських механізмів, розробці більш гнучких та адаптованих до сучасних умов інструментів, ефективній реалізації прав власності на природні ресурси та ін.

Як свідчить зарубіжний досвід, держава, залишаючись одним із основних власників природних ресурсів, характеризується тяжінням до адміністративних методів управління або поступовим набуттям позицій пасивного власника, що не сприяє залученню інвестиційних ресурсів у сферу природокористування. Водночас принциповим положенням є необхідність збереження публічної власності на природні ресурси, враховуючи їх стратегічне, економічне та соціально-політичне значення. Дієвим способом розв'язання такого протиріччя є розвиток партнерських відносин публічного сектору та бізнесу, у яких роль держави була б обмеженою позиціями ініціатора та засновника, а відповідальність та компетенції з управління та використання були б делеговані бізнес-структурам [1].

З метою узгодження інтересів учасників державно-приватного партнерства у сфері природокористування на територіальному рівні доцільним є створення мережі спеціалізованих інвестиційних центрів (під контролем владних структур), які б змогли акумулювати кошти, отримані у результаті перетворення природних ресурсів у фінансові активи, а також забезпечити ефективний перерозподіл дивідендів та інших доходів між власниками та користувачами природних ресурсів.

Реалізація такого механізму потребує застосування проектного підходу, визначальними особливостями якого є орієнтація на отримання конкретного господарського та фінансового результату управлінської діяльності, а також застосування проектного фінансування, що зумовлене необхідністю залучення і запозичення фінансових ресурсів [3].

Серед головних особливостей проектної форми управління у сфері природокористування можна назвати наступні:

1. У якості об'єкту управління виступає конкретний задум (проект, бізнес-ідея). Проектно-процесний підхід до управління природокористуванням обов'язково повинен включати етапи генерації проекту, його оцінки, затвердження та реалізації.

2. Суб'єктом управління є спеціально створювана за участю державних та місцевих органів влади проектна компанія, завданням якої є забезпечення цільового комплексного та ефективного господарювання, і яка несе відповідальність за отримання результатів проектної діяльності.

3. Замовниками та засновниками проекту можуть виступати державні, регіональні та місцеві, владні структури, бізнес-корпорації, територіальна громада і органи місцевого самоврядування, відносини між якими вибудовуються на засадах державно-приватного партнерства, з дотриманням принципу збереження публічних форм власності на природні ресурси [2]. При цьому проектна компанія є незалежною від засновників, а їх фінансовий стан не впливає на ліквідність та ціну активів проектної компанії.

4. В діяльність проектних структур активно впроваджується принцип сек'юритизації – відділення фінансової складової від виробничої, за якого, поряд із проектною компанією, створюється окрема фінансова одиниця (фінансова компанія), яка формує фонд фінансування проектної діяльності за рахунок фінансових активів, в основу яких, по суті, є природний капітал. Різновидами таких компаній є, зокрема, суб'єкт фінансової діяльності зі спеціальними правами запозичення (SPV), інші типи інститутів спільного інвестування – корпоративні та пайові інвестиційні фонди з відповідними компаніями по управлінню фінансовими активами.

5. Джерелом відшкодування інвестиційних видатків є лише доходи, генеровані самим проектом.

6. Після виконання проекту його результати у вигляді новостворених господарських об'єктів передаються корпоративній структурі з природокористування, яка розраховується з акціонерами і кредиторами проектної компанії, перебирає на себе управління господарським об'єктом і використовує його в економічній діяльності з метою подальшого отримання прибутку.

Основою для формування інфраструктури проектного управління природними ресурсами можуть стати кластерно-корпоративні державно-приватні об'єднання, головними перевагами яких є оптимізація розміщення і використання наявних природних активів у господарській діяльності, а також, як наслідок, – максимізація їх вартості та доходу, контроль та коригування фінансових потоків, ефективне використання різних видів природно-ресурсної ренти, ефективне управління фінансовими інструментами, що походять від природного капіталу тощо.

В межах кластер-корпорації для виконання низки інвестиційних проектів можуть створюватися корпоративні інвестиційні фонди — інститути спільного інвестування у формі відкритого акціонерного товариства [4]. При цьому компанія з управління активами несе майнову відповідальність за збитки, завдані інституту спільного інвестування своїми діями чи бездіяльністю, відшкодовуючи, згідно із законодавством.

Таким чином, проектна форма управління, будучи тісно пов'язаною з інвестиційним механізмом функціонування економіки, використовуючи відповідну інфраструктуру проектно-господарської діяльності, забезпечує найбільш економічно, екологічно та соціально вигідний варіант природокористування. Завдання економічно-господарського механізму при цьому полягає у відборі з множини можливих інвестиційних пропозицій щодо використання ресурсу саме таких, які б, у разі їх реалізації, дозволили б отримати найбільшу сукупність екологічних, соціальних та суто економічних, виробничих ефектів від використання природних ресурсів.

1. Дутко Н.Г. *Європейський досвід державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / Н.Г.Дутко. – Режим доступу: <http://www/academy.gov.ua/ej11/txts/10dngdpv.pdf>*

2. *Інституціоналізація природно-ресурсних відносин: [Монографія] / за заг. ред. д.е.н., проф., академіка НААН України М.А.Хвесика. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку», 2012. – 400с.*

3. *Сталий розвиток: світоглядна ідеологія майбутнього: [монографія] / [Хвесик М.А., Бистряков І.К., Левковська Л.В., Пилипів В.В.]; за ред. акад. НААН України М.А.Хвесика. – К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку", 2012. – 465 с.*

4. Фурдичко Л.Є. *Інститути спільного інвестування: міжнародний досвід, специфіка та розвиток в Україні [Текст] / Л.Є. Фурдичко // Регіональна економіка. – 2009. – № 1. С. 81 – 88.*